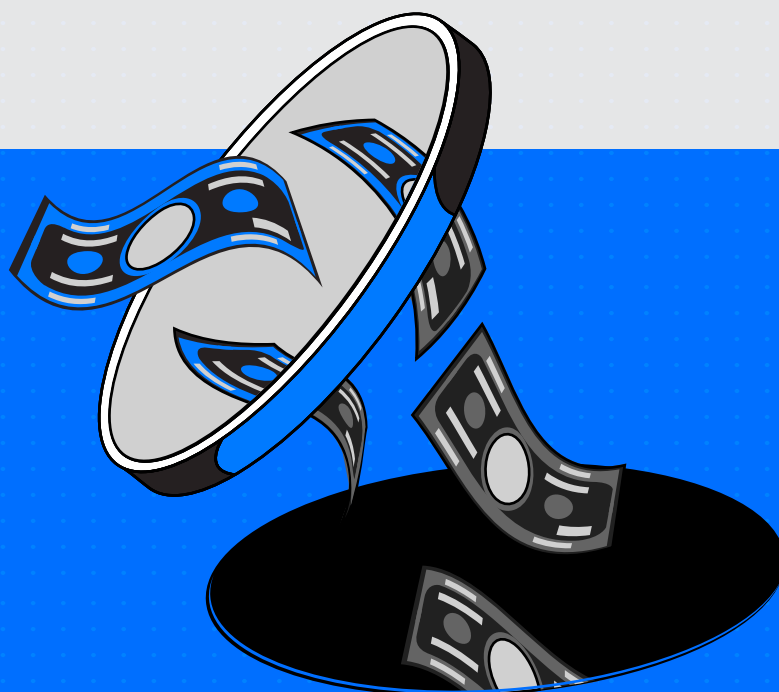

DRUGA STRANA MEDALJE

Analiza financijskog i
gospodarskog kriminala

Procjena prijetnje od financijskog i
gospodarskog kriminala za 2023

Sažetak

O IZVJEŠĆU

Europolova prva procjena prijetnje od financijskog i gospodarskog kriminala u EU-u (EFECTA) najnoviji je vodeći projekt, a riječ je o sveobuhvatnoj i detaljnoj procjeni prijetnji koje predstavljaju financijski i gospodarski kriminal na razini EU-a. U EFECTA-i je opisana složenost financijskog i gospodarskog kriminala i kriminalnog ekosustava koji virtualno održava i povezuje sve druge kriminalne aktivnosti. Izvješće obuhvaća cjelokupan mandat Europskog centra za financijski i gospodarski kriminal (EFEC) te uključuje uvide o pranju novca, korupciji, prijevarama, kaznenim djelima u području intelektualnog vlasništva te krivotvorenju robe i valuta. Također je prikazana moć koju povrat imovine ima u borbi protiv financijskog i gospodarskog kriminala. EFECTA obuhvaća raširenost i destruktivnost financijskog i gospodarskog kriminala koji utječe na EU kako bi se svim relevantnim dionicima pružila potpora u otkrivanju složenog financijskog i gospodarskog kriminala.

KLJUČNI ELEMENTI FINANCIJSKOG I GOSPODARSKOG KRIMINALA

Milijuni žrtava, milijarde izgubljenih eura

Viktimizacija kao rezultat financijskog i gospodarskog kriminala, uključujući internetske prijave i kaznena djela u području intelektualnog vlasništva, dosad je neviđena i vjerojatno nedovoljno prijavljena. Milijuni žrtava nalaze se u EU-u, u velikoj mjeri zbog ubrzane kibernetičke dimenzije takvih kaznenih djela i sve veće prisutnosti građana, poduzeća i javnih institucija na internetu. Učinak financijskog i gospodarskog kriminala je golem, ne samo u financijskom smislu nego i u smislu mentalnog i tjelesnog zdravlja, dok ponovna viktimizacija žrtava prijave dodatno povećava štetu koju uzrokuju takva kaznena djela. Dobit koju ostvare počinitelji kaznenih djela golema je, a pojedini slučajevi katkad uključuju milijarde eura nanesene štete. Financijski interesi Europske unije i država članica EU-a meta su sofisticiranih prijevara u području PDV-a, carina i subvencija, čime se ugrožava opća gospodarska stabilnost i oporavak Unije.

Stručnjaci pružaju širok raspon usluga kriminalnim mrežama

Počinitelji kaznenih djela uključeni u financijski i gospodarski kriminal uvelike se oslanjaju na stručnjake koji omogućuju njihove kriminalne aktivnosti. Pokazuju visoku razinu suradnje s pružateljima usluga koji olakšavaju infiltraciju dobiti stečene kaznenim djelima u zakonito gospodarstvo, uključujući financijski sektor i sektor nekretnina, ili legalno uspostavljaju složene poslovne subjekte u kriminalne svrhe i za prikrivanje krajnjih stvarnih vlasnika.

Problem svjetske razine s EU-om kao izvrsnom metom za počinitelje kaznenih djela

Financijski i gospodarski kriminal problem je na svjetskoj razini. Europska unija, sa snažnim gospodarstvom i visokim životnim standardom, izvrsna je meta zločinačkih subjekata koji često djeluju izvan EU-a, a pritom iskorištavaju jurisdikcije s nedostatnim međunarodnim standardima za sprečavanje pranja novca i u suradnji u području izvršavanja zakonodavstva. S tih mjesta koordiniraju kriminalne aktivnosti, pri čemu strateški iskorištavaju daljinu i komunikacijsku tehnologiju kako bi izbjegli otkrivanje. Takve jurisdikcije izvan EU-a neizbježno su rizik za sigurnost i blagostanje EU-a, što je prepreka koja se može učinkovito riješiti samo suradnjom na svjetskoj razini, uključujući područje izvršavanja zakonodavstva, ali i šire.

POKRETAČI FINANCIJSKOG I GOSPODARSKOG KRIMINALA U DANAŠNJE VRIJEME

Financijski i gospodarski kriminal i dalje se razvija, potaknut događajima u široj okolini, kao što su ubrzanje tehnološkog razvoja te globalne i regionalne geopolitičke krize. Međutim, na njih utječe i razvoj teškog i organiziranog kriminala. Počinitelji kaznenih djela vješto iskorištavaju prilike, a u području financijskog i gospodarskog kriminala pokazuju novo stručno znanje, pronalaze više žrtava nego prije te se sve više udaljavaju od svojih kriminalnih aktivnosti.

Pogledajte infografiku 1 -
Mehanizmi kaznenih djela

PRANJE NOVCA, FINANCIRANJE KRIMINALA I KORUPCIJA; MEHANIZMI KRIMINALA

Kako bi stroj teškog i organiziranog kriminala funkcionirao i napredovao, tri njegova dijela moraju raditi punom brzinom. Prvo, mogućnost pranja nezakonite dobiti na industrijskoj razini. Drugo, sofisticirani ekosustav financijskog kriminala koji omogućuje kontinuitet kriminalnog poslovanja. Treće, sve raširenija mreža osoba koje sudjeluju u korupciji, što kriminalcima omogućuje pristup informacijama i moći. Pranje novca, financiranje kriminala i korupcija toliko su rašireni i remete društveni poredak koliko su nužni za počinitelje kaznenih djela. Njihov dalekosežni utjecaj koči vladavinu prava, narušava povjerenje građana u pravosudni sustav i njegove institucije te oslabljuje društveni i gospodarski rast. Zbog njihove invazivne, ali neprimjetne prirode, također su među kriminalnim aktivnostima koje je najteže istražiti i riješiti.

Pranje novca temelj je gotovo svih oblika organiziranog kriminala

Gotovo svi oblici teškog i organiziranog kriminala ovise o pranju novca. Gotovo 70 % kriminalnih mreža koje djeluju u EU-u kroz pranje novca financira svoje aktivnosti i prikriva imovinu. Pranje novca provodi se preko neslužbenih sustava za prijenos vrijednosti (IVTS), krijumčarenje gotovine, prijenos novčanih sredstava, pranje novca u trgovini (TBML), digitalno trgovanje imovinom i/ili ulaganja u zakonito gospodarstvo. Sve veći popis digitalne imovine upotrebljava se za pranje imovinske koristi ostvarene kaznenim djelima. Zloupotreba zakonitih poslovnih struktura (LBS) ključna je za pranje novca, pri čemu su razine korporativnih struktura raspoređene u više jurisdikcija, često u inozemstvu, skrivajući stvarne vlasnike. Profesionalni perači novca uspostavili su paralelni podzemni financijski sustav za obradu transakcija i plaćanja koja nisu obuhvaćena nadzornim mehanizmima. Neki posrednici za novac na visokoj razini zauzimaju središnju poziciju u kriminalnom ekosustavu. Nude široke neregulirane bankarske usluge na svjetskoj razini brojnim zločinačkim organizacijama i uslugama za čuvanje pologa, a povezani su s višim razinama organiziranog kriminala.

Sustav kriminalnog financiranja i ulaganja

Neki počinitelji kaznenih djela uspostavili su sustav kriminalnog financiranja i ulaganja kako bi upravljali svojom velikom količinom oprane imovine prikupljene tijekom godina kriminalne aktivnosti. Prihodima od kaznenih djela, koji su već

Pogledajte infografiku
2 - Kriminalno financiranje
i ulaganja

oprani u fizičku i financijsku imovinu, zakonito upravlja niz privatnih poduzeća te financijski i drugi stručnjaci koji katkad nisu svjesni kriminalnog podrijetla imovine. Kad je to potrebno, vlasništvo nad tom imovinom razmjenjuje se između poduzeća, bilo kao sredstvo plaćanja ili kao ulaganje. Činjenica da tijekom zamjene vlasništva nema financijskih transakcija otežava istražiteljima povezivanje kretanja imovine s kriminalnim pothvatom.

Korupcija je nužan instrument za organizirani kriminal.

Korupcija je ključan pokretač većine kriminalnih operacija. Šezdeset posto kriminalnih mreža koje djeluju u EU-u upotrebljava koruptivne metode za postizanje svojih nezakonitih ciljeva. Nijedan sektor, nijedna funkcija i nijedna zemlja nisu imune na korupciju. Troškovi korupcije i dalje su neznatni u gospodarstvu organiziranog kriminala. Podmićivanje se razlikuje ovisno o situaciji. Golema dobit organiziranog kriminala omogućuje kriminalnim mrežama plaćanje visokih mita što omogućuje daljnje kriminalne radnje. Mreže korumpiranih pojedinaca djeluju u više organizacija i na različitim lokacijama. U nekim slučajevima korupciju omogućuju neovisni posrednici koji djeluju kao pružatelji usluga.

Pogledajte infografiku
3 - Alati i ciljevi korupcije

Povrat imovine

Povrat imovine snažno je sredstvo odvraćanja i učinkovit alat za borbu protiv teškog i organiziranog kriminala. Njome se zločince lišava njihove nezakonito stečene imovine i sprečava ih da ponovno ulažu u daljnja kaznena djela ili da ih se integrira u opće gospodarstvo. Na temelju nedavnih procjena, količina imovine koju tijela za izvršavanje zakonodavstva uspiju oduzeti kriminalnim mrežama i dalje je manja od 2 % godišnjeg prihoda od organiziranog kriminala. Preostalih 98 % osigurava sredstva za organizirani kriminal. Zakonodavci Unije, države članice i tijela za izvršavanje zakonodavstva ulažu sve veće napore kako bi narušili gospodarsku moć teškog i organiziranog kriminala povratom oduzete imovine. Međutim, iznos zaplijenjenih prihoda i dalje je tek mali dio golemih nezakonitih i neoporezovanih prihoda koje su ostvarile kriminalne mreže.

SVIJET PRIJEVARA

Prijevare uzrokuju znatnu štetu, i financijsku i na druge načine. U počinitelje kaznenih djela koji sudjeluju u prijevarama ubrajamo od oportunističkih pojedinaca do vrlo organiziranih mreža kojima pomažu vanjski pružatelji kriminalnih usluga s potrebnim stručnim znanjem. Budući da većina prijevara danas uključuje kibernetičku tehnologiju, prevaranti su strastveni kupci usluge kiberkriminaliteta, pri čemu se koriste alatima i/ili podacima koji se nude. Prevaranti ciljaju skupine potencijalnih žrtava ili odabrane mete. Ponovna viktimizacija meta uobičajena je praksa. Najčešće vrste prijevara koje su usmjerene na pojedince u privatnom i javnom sektoru uključuju investicijske prijevare (posebno one povezane s kriptovalutama), kompromitirane poslovne e-poruke (BEC), prijevare povezane s e-trgovinom, prijevare u vezi s tehničkom podrškom, prijevare koje uključuju romantične odnose i kampanje phishinga. Tehnike koje se najčešće upotrebljavaju uključuju socijalni inženjering i prijevaru na temelju sličnosti. Kriminalni akteri provode nekoliko prijevara koji imaju štetan učinak na financijske interese jedne ili više država članica i EU-a u cjelini. Milijarde eura svake se godine otimaju preko

prijevara povezanih sa subvencijama, prijevara povezanih s trošarinama (duhan, energetska goriva i alkohol), prijevara povezanih s uvozom i carinama te prijevara povezanih s PDV-om. Neki oblici prijave povezani su sa sportskim događajima.

KAZNENA DJELA U PODRUČJU INTELEKTUALNOG VLASNIŠTVA I KRIVOTVORENJE

Kriminalne mreže uključene u kriminal povezan s intelektualnim vlasništvom infiltriraju se u svaki korak zakonitog lanca opskrbe, što izravno utječe na javno zdravlje i sigurnost potrošača. To je područje i dalje teško istražiti jer većina krivotvorene robe kojom se trguje unutar EU-a potječe iz inozemstva, što znatno otežava otkrivanje ključnih aktera. Nadalje, digitalizacija trgovine i prijevoza preselila je većinu distribucije na internet, čime su se počinitelji kaznenih djela još više udaljili od svoje robe. Proizvodi i sektori koji su najviše pogođeni kriminalom povezanim s intelektualnim vlasništvom u EU-u su automobilska industrija, odjeća i modni dodatci, kozmetika i parfemi, prehrambeni proizvodi, oznake i materijal za pakiranje, pesticidi, farmaceutski proizvodi, piratstvo i igračke. Prijetnja od krivotvorenja valuta smanjila se u skladu s povećanjem bezgotovinskih plaćanja.

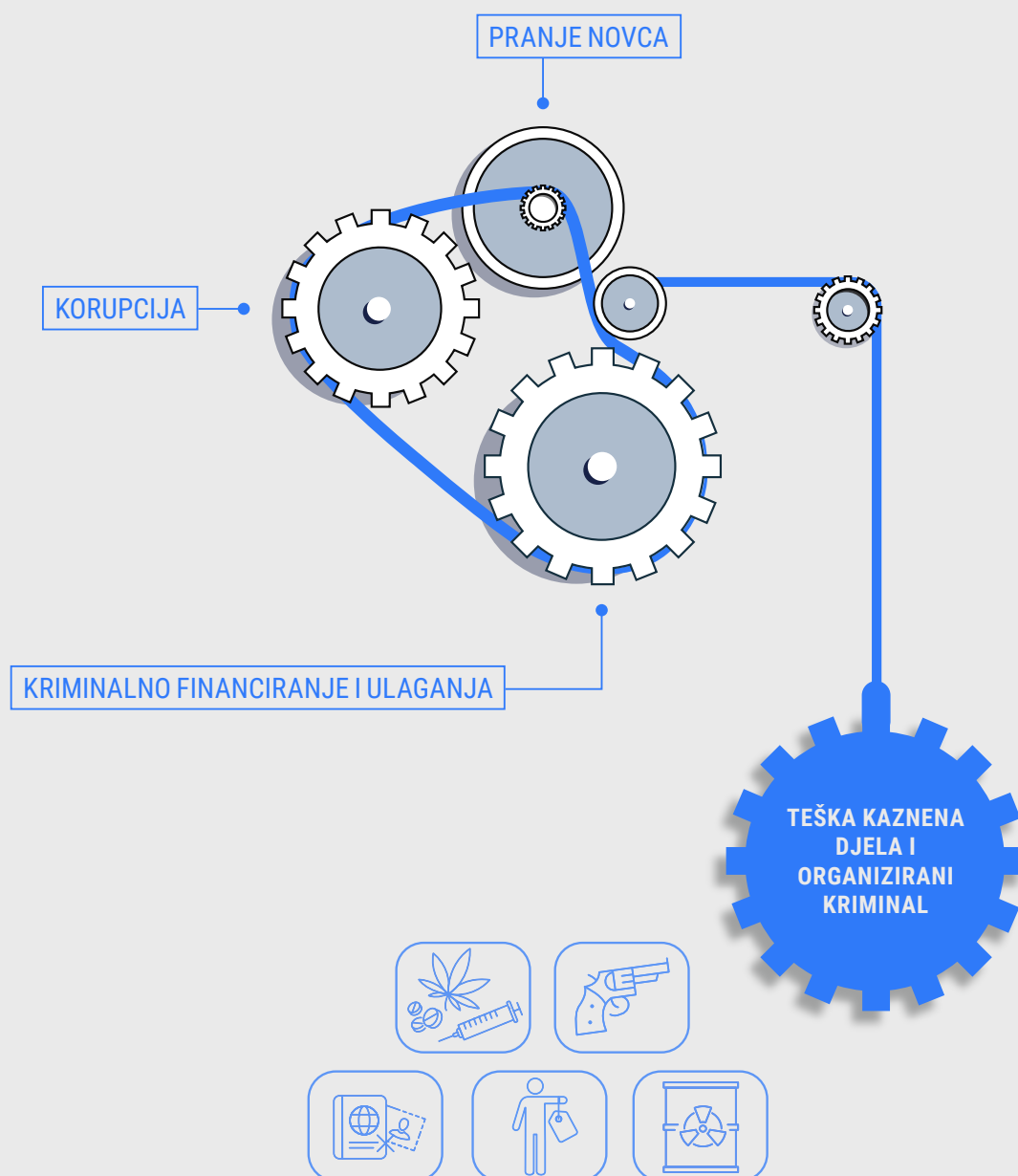
ODGOVOR EUROPOLA

Europski centar za financijski i gospodarski kriminal (EFECC) osnovan je u lipnju 2020. kao odgovor Europolu na rastuće prijetnje gospodarstvu i integritetu financijskih sustava. Te prijetnje uključuju pranje novca, korupciju, krivotvorenje, prijevare i porezne prijevare usmjerene na pojedince, poduzeća i javne institucije. EFECC poboljšava operativnu i stratešku potporu Europolu sprečavanjem i suzbijanjem financijskog i gospodarskog kriminala u Europskoj uniji. EFECC promiče dosljednu uporabu financijskih istraga i oduzimanja imovine, dok istodobno stvara saveze s javnim i privatnim subjektima. Europski centar za kiberkriminalitet (EC3) također se bavi financijskim i gospodarskim kriminalom, na primjer, u slučaju složenih prijevara koje se temelje na kibernetičkim tehnologijama. Uloga je EFECC-a pružati potporu financijskim istragama svih drugih centara.

Europolovo Financijsko obavještajno javno-privatno partnerstvo (EFIPPP) omogućuje uvjete za prekograničnu suradnju i razmjenu informacija između Europolu, nadležnih tijela (uključujući financijsko-obavještajne jedinice i tijela za izvršavanje zakonodavstva) i subjekata koji se bave reguliranim financijskim uslugama. U borbi protiv financijskog i gospodarskog kriminala u EU-u Europol blisko surađuje s Europskim uredom za borbu protiv prijevara (OLAF), Uredom europskog javnog tužitelja (EPPO) i Uredom Europske unije za intelektualno vlasništvo (EUIPO).

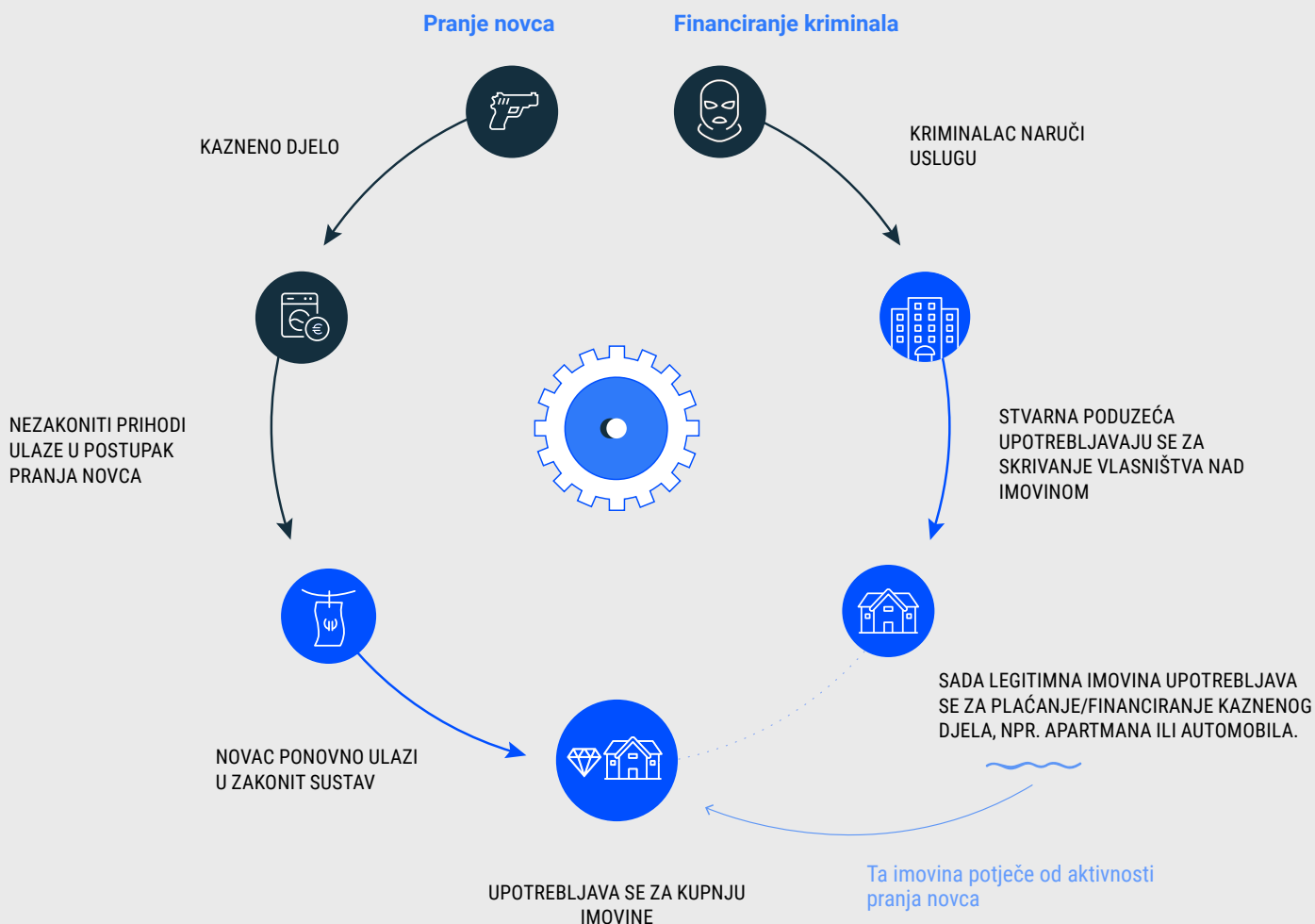
Infografika 1

MEHANIZMI KAZNENIH DJELA

Infografika 2

KRIMINALNO FINANCIRANJE I ULAGANJA

- NEZAKONIT SUSTAV
- ZLOUPORABA PRAVNOG SUSTAVA

Infografika 3

ALATI I CILJEVI KORUPCIJE

Vaše su povratne informacije važne.

Klikom na sljedeću poveznicu ili skeniranjem ugrađenog QR koda možete ispuniti kratku anketu za korisnike o ovom izvješću na engleskom jeziku.

Vaši odgovori pomoći će nam da dodatno poboljšamo svoje proizvode.

https://ec.europa.eu/eusurvey/runner/eus_strategic_reports

PROCJENA PRIJETNJE OD FINACIJSKOG I GOSPODARSKOG KRIMINALA U EUROPSKOJ UNIJI – SAŽETAK

PDF | ISBN 978-92-95236-07-3 | DOI 10.2813/235833 | QL-09-24-032-HR-N

© **Agencija Europske unije za suradnju tijela za izvršavanje zakonodavstva, 2024**

Ovaj je sažetak preveden iz praktičnih razloga. Napominjemo da se službena upućivanja odnose na verziju na engleskom jeziku.

Reprodukcija je dopuštena uz navođenje izvora.

Za uporabu ili reproduciranje fotografija ili drugog materijala koji nije zaštićen autorskim pravom Agencije Europske unije za suradnju tijela za izvršavanje zakonodavstva dopuštenje se mora zatražiti izravno od nositelja autorskih prava.

Citiranje ove publikacije: Europol (2024.), Procjena prijetnje od financijskog i gospodarskog kriminala u Europskoj uniji – sažetak, Ured za publikacije Europske unije, Luxembourg.

Cjelovito izvješće EFECTA dostupno je na mrežnom mjestu Europola
www.europol.europa.eu

